

**Фонд оценочных средств для входного контроля и
промежуточной аттестации обучающихся
по учебному предмету «Родной язык (чеченский)»
(демонстрационный вариант)
(7 классы)**

¹ Данный вариант фонда оценочных средств является типовым для учителя-предметника, ежегодно на основании приказа директора школы в ООП ООО вносятся изменения в форме дополнения.

Карарий, юккърый аттестаци кхочушъяран мах хадоран фонд
М.Р.Овхадовн, Р.А.Абдулкадыровн программы тӀехь

**Талламан диктант №1 грамматически тӀедилларца «7-чу классехь
1амийнарг карладаккхар. Къамелан дакъош» тема.**

Хьуьнан дахар

Сарахь оха тхешан тӀобьрмигаш кечдира. Оха цу чу гӀутакхаш а, аптечка а,
кедаш а, 1айгаш а дехкира. Са ма-хилли тхо новкъа девлира.

Новкъахь Салас ког хадийра.Тхан санитар, цунна йод а хьаькхна,
дӀабихкира иза. Сала тӀаккха дӀавеара.

Оха садаӀа билгалъяьккхинчу меттигана тӀекхача барх1 километр
йисинера. Новкъахь тхо уьшалшна тӀе 1иттаделира. Амма тхан разведчикашна
дика некъ карийра. ТӀаккха тхо оцу новкъа дӀадахара.

ТӀаьххъара садаӀа севцира тхо боккха 1ам болчохь. ЦӀеххъана тхуна
хезира бер доьлхуш. Тхо девдда цига дахара. Жима ши йо1 тилаелла хиллера.
Оха и шиь новкъа яьккхира.

Грамматически тӀедиллар:

1. Хьалхарчу предложенина синтаксически къастам бе.
2. 1-чу предложенехь билгалдаха шайна девза къамелан дакъош .

Талламан диктант №2 граматически т1едилларца «Хандош» темина

Ши накъост

Ши накъост хъуна юккъехула д1авоьдуш , царна акха ча т1е1оттаелира. Цхъаь ведда дитта т1е велира, важа ша волччу новкъахъ висира. Кхин дан х1ума а ца хилла, иза лаьтта охъавуьйжира, ша велла моттийта.

Ча т1е а яхана, цунах хьожа яккха юьйлира: стага са ца до1ура. Цуьнан юьхъах хьожа а яьхна, иза велла моьттуш, ча д1аяхара. Мацца а, ча д1аяхна, хан яьлча, важа дечигана т1ера охъа а воьссина, велавелира:

- И х1ун дара, - бохура цо,- хъуна лере а еана чано аьлларг?

- Чано соьга бохура, кхерам болчу меттехъ накъост д1а а тосуш, доьдуш долу адамаш- вон адамаш ду.

Грамматически т1едиллар:

1. Хьалхарчу предложенина синтаксически къастам бе.
2. Схъаязде 1 –чу абзаца юкъара хандешнаш, билгалбаккха саттам.

Талламан диктант №3 грамматически т1едилларца «Причасти» темина Дарц хьобкху 1а

Д1аяхара йовха аьхке, д1аелира дашо гуьйре, охьадеара ло-схьакхечира дарц хьобкху шийла 1а.

Схьахьбекха дуьйладелира шийла мехаш. Дерзина лаьтташ дара хьуьнхара дитташ, 1аьнан к1айчу бедаре хьобжуш. Багий, базий кхин а ч1ог1а сенделлера.

Дукхазза а ло даккхийра долалора, ткьа адамаш 1аьнах сакьералуш, самадуьйлура: 1аьнан цхьа шатайпа, ц1ена серло хуьлура корех чукхетий. Дуьххьарлерачу лай т1ехула таллархой талла бахара. Дийнахь сарралц хезаш дара хьуьнхахь летачу лартоллучу ж1аьлин аз.

Таллархо ву хьуьнан йистехь к1елхиина 1аш. Уьйриг санна керчаш, некъахула схьайог1уш ю пхьагал. Таллархочо шок тоьхча, пхьагало, саца а сецна, шина кога т1е а хиьна, лергаш а доьг1на, - ладуьйг1ира: «Гена дуй техьа ж1аьлеш?»

Грамматически т1едиллар:

- 1.Шолг1ачу предложенина бе синтаксически къастам.
2. Схьаязье текста юкьара причастеш, билгалъяккха хан.

**Талламан диктант №4 грамматически т1едилларца «7-чу классехь
1амийнарг карладаккхар.Къамелан дакъош» темина
Б1аьсте**

Б1аьсте ца йолуш дикка хьееллера. Т1аьххьарчу к1ирнашкахь екхна , г1орийна, шийла лаьтташ яра. Дийнахь малх кхетча, ешара, буьйсанна шело ворх1 градусе кхочура, некъ боьхна, вординашца лелара.ц1еххьана , бовха мох а баьлла, мархаш йолаелира, кхаа дийнахь мела дог1а дилхира. Т1аккха, мох а тийна, дуькъя дохк деара.

Сарахь кхоларш д1аевлира, д1аяхара мархаш.1уьйранна кхеттачу малхо чехка башийра буткъя ша. Баьццара бос белира, можа заза даьллачу дитташ т1ехь хьийза дуьйлира накхармозий. Д1алаьхкинчохь 1оьхура бежанаш, ловза девлира гоме когаш долу 1ахарий, новкъахула ловзуш уьдура бераш.

Т1еера бакъйолу б1аьсте.

Грамматически т1едиллар:

1. Хьалхарчу предложенина бе синтаксически къастам.
2. 1-чу предложенехь билгалдаха шайна девза къамелан дакъош.

V-XI классийн дсшархойн диктантийн мах хадорехь хьехархочо куьйгалла оьцу кху некъех:

1. Диктантехь орфографически а, пунктуационни а глалаташ къаьст-къаьстина лору, оценка юкъяра юьллу.

2. Диктантана «5» дуьллу, нагахь цхьа а орфографически глалат дацахь я цхьаннал сов пунктуационни глалат ца хилахь.

3. «4» дуьллу, кхааннал сов орфографически а, щиннал сов пунктуационни а глалат ца хилахь (я шиь орфографически, кхоь пунктуационни глалат хилахь).

4. «3» дуьллу, ялханнал сов орфографически а, пхеаннал сов пунктуационни а глалат ца хилахь (я 5 орфографически, 5 пунктуационни глалаташ хилахь).

5. «2» дуьллу, иттаннал сов орфографически а, пхеаннал сов пунктуационни а (я бархланнал сов орфографически а, ворхланнал сов пунктуационни а) глалаташ ца хилахь.

Дешархочун балха тлехь глалат лара деза, орфографически а, пунктуационни а, муьлхха а бакъо талхош, диктант язъяле оцу классехь я цул лахарчу классашкахь ламийнчух иза хилахь. Нагахь санна талламан диктантехь 5 ша дина нисдарш хилахь (нийса цаяздинарг нийсачуьнца хийцина) оценка цхьана баллана лаг1йо, иштта оценка «5» ца дуьллу, диктантехь 3 я цул сов нисдарш хилча.

Оценка юьллуш, ца лоруш дуьту:

1. Программехь йоцу я ламийна йоцу орфографически а, пунктуационни а бакъонаш талхош долу глалаташ (масала, V классехь хандешан карарчу а, яханчу а хенийн чаккхенаш нийсаязъяр, спряженешкахь хандешнийн нийсаяздар, подлежащий, сказуемийн юккъехь тире йиллар-цайиллар ца ламадо. Уьш VI а, VII а, VIII а классийн программехь ю).

2. Тилкхаздаьлла глалат (описка) лору, масала, белхало хила дезадохь белхано яздинехь, lуьйре хила дезадохь lуьйле яздинехь.

3. Нохчийн маттахь зевне мукъаза й (йот) яздар, масала: йоза хила дезадохь еза яздахь, йогly (egly), юьртахь (йуьртахь), юьгу (йуьгу) яздахь.

4. Орам ларбеш а, ораман аьзнаш хийцалуш а терахьдешнаш яздар, масала: исс - иссалгла-уьссалгла, итт - итталгла - уьтталгла.

5. Къовсамечу мсттигашкахь чолхечу дешнийн нийсаяздар, масала: пайдаэцар - пайда эцар, нийсаяздар нийса- яздар, глодар - глo дар, и. дl. кх.

6. Дешнашкахь дифтонгаш язъяр: къега- къиэга, терса- тиэrsa, оза-уoза, еха - йиэха, и. дl. кх. а.

7. Цлрдешнийн къовсаме яздар: стoгалла- стагалла, моx – моxан-механ - махан, морха, и. дl. кх. а.

Дешархоша далийтинчу глалаташна юкъяра даккхий а, кегий а глалаташ

къасто деза.

Даккхий глалаташ лору:

1. Хьалхенца ламийна а, йозанехь алсам пайдаоьцуш а йолу орфографически, пунктуационни бакьонаш талхош долу глалаташ:

2. Мукъазчу элпашна юккъе яз деш долу къасторан хьаьркаш, масала: хlаллакьхилла, меттахьхьайра.

3. Дешхьалхенца йолчу я чолхечу инфинитиван суффиксийн язъяр.

4. Хандешнех хиллачу тайп-тайпанчу къамелан дакъойн яздар (оху -охуна я охана, тоьгу - тоьгуна я тоьгана).

5. Хандешан ихначу хенан язъяр, масала: бохура я бахара, моьттура я моттара.

6. *Кху кенара цlердешнийн яздар: дечиган я дечган, эчиган я аьчган.*

7. Цlердешнийн а, билгалдешнийн а массо къобалыйна тlеэцна йолу яцыйнчу а, юьззинчу а форманийн язъяр, масала: гlуллакх я гlулкх, гlиллакх я гlилкх.

Дсшархочун балха тlехь цхьамогла (кхоь я цул сов) цхьана бакьонна нислуш глалаташ хилахь, диктантана оценка лакхаяккха мега, масала, дешан чаккхенга н яздарехь, доца шеконан элпаш (а, и, у,) яздарехь.

Комплексни талламан белхашкахь, диктантах а, тlедилларех а (фонетически, лексически, орфографически, грамматически, пунктуационни) лаьттаху, ши оценка юьллу-хlора балхана шен-шен.

Тlедилларийн мах хадорехь куьйгалла оьцу кху некъех:

«5» дуьллу, массо а тlедиллар нийса кхочушдинехь;

«4» дуьллу, тlедилларийн $\frac{3}{4}$ дакъа нийса динехь;

«3» дуьллу, болх ах я цул сов нийса бинехь;

«2» дуьллу, болх эханал кlезиг бинехь.

Билгалдаккхар:

Орфографически а, пунктуационни а глалаташ, тlедиллар кхочушдарехь дина долу, диктантан мах хадош лору.